

06 Листопад 2018, Київ 11:45

ПОЛІТИКА

«Офшорне читиво». Павелко, Емірати та корупція в українському футболі (розслідування)

19 Жовтень 2018, 10:00

Григорій Жигалов

Футбольна корупція – ще один різновид зловживання становищем задля власної вигоди. Розслідування програми «Схеми» (спільного проекту Радіо Свобода й телеканалу «UA:Перший») виявило, що з бюджету Федерації футболу України було виведено понад мільйон доларів у результаті закупівлі обладнання для виробництва трави для футбольних полів через фірму-посередника в Об'єднаних Арабських Еміратах. Туди ж літав і сам президент Федерації футболу Андрій Павелко, який, серед іншого, є впливовим політиком, народним депутатом від фракції президента та очолює у Верховній Раді бюджетний комітет. Журналісти «Схем» знайшли фотодокази його зустрічі з номінальним директором цього офшору. Чому Федерація футболу України погодилась на непрямі контракти, а відтак переплатила зі свого бюджету більше ніж 30 мільйонів гривень на офшорний рахунок?

Восени 2017 року у селі Мартусівка на Київщині відкрили завод з виробництва штучної трави для футбольних полів.

Нині робота на ньому кипить: спочатку старі автомобільні покришки на американському обладнанні подрібнюються у спеціальний дрібняк, а далі, за допомогою британського верстата, ці нитки перетворюються на травинки та укріплюються латексом на верстаті з Данії.

Цей завод – недержавний, побудований за гроші Федерації футболу України. Ця ж спортивна організація і керує ним через компанію «ФФУ Продакшн».

Виробництво, запущене тут, є унікальним для країни та використовує найкращі німецькі технології, стверджують на заводі.

Утім, роботу цього підприємства практично з моменту відкриття супроводжують скандали. Так, у травні 2018 року журналісти програми «Наші гроші» розповіли, як завод отримував бюджетні підряди на десятки мільйонів гривень через дискримінаційну вимогу щодо закупівлі штучної трави – за технологією, яка використовувалась тільки на цьому підприємстві.

Тоді журналісти виявили, що в Мінрегіонбуді розробили типовий проект будівництва футбольних майданчиків зі штучним покриттям і у ньому орієнтували замовників лише на одне покриття, а саме – українського виробництва, виготовленого за технологією німецької компанії Polytan.

Тобто недержавний завод був завантажений завдяки бюджетній програмі будівництва міні-полів зі штучним покриттям.

«Завод не може показати жодного приватного замовлення. Усі його замовлення – державні. Саме на цю програму є стовідсоткова передоплата», – зауважує спортивний журналіст Костянтин Андріюк.

Успіхи цього підприємства пов'язують із Андрієм Павелком. Він очолює Федерацію футболу України, якій і належить завод. Також він є народним депутатом від президентської політичної сили і головою комітету Верховної Ради з питань бюджету. Саме через цей комітет пройшов законопроект про виділення мільйонів гривень на будівництво футбольних полів.

Далі були скандали в європейській пресі. Один із найстаріших швейцарських журналів L'Illustré, що існує з 1921 року, опублікував на розгорті матеріал, у якому фактично звинуватив керівництво ФФУ у відмиванні грошей. У ньому йшлося про те, за якими схемами Федерація футболу України закуповувала обладнання для заводу з виробництва штучної трави.

«Через генерального секретаря ФФУ Юрія Запісоцького Андрій Павелко контролював компанію в Об'єднаних Арабських Еміратах... Завдяки цьому маленькому трюку Павелко міг отримати щедрий прибуток для особистого користування», – зазначалось в публікації на розгорті серпневого випуску журналу.

Тож «Схеми» вирішили проаналізувати домовленості Федерації футболу України з іноземними партнерами і виявили у них участь офшорних компаній із прихованими власниками. Юристи стверджують: це можливий спосіб привласнити гроші громадської організації та приховати незаконний прибуток, отриманий можновладцями.

Усе це кидає тінь на роботу всеукраїнської незалежної спортивної організації, якою є Федерація футболу України і яку очолює народний депутат і голова бюджетного комітету. Невже це та сама спортивна корупція, боротьбу з якою публічно оголошував Андрій Павелко?

Зламана пошта керівництва ФФУ

У травні цього року хакери оприлюднили в інтернеті десятки гігабайтів електронного листування людей, пов'язаних із Федерацією футболу України. Ця пошта свідчить про завищення вартості обладнання, яке було закуплено для заводу у Мартусівці. У скриньках є начебто фотокопії договорів між вже вищезгаданою «ФФУ Продакшн» і фірмою S.D.T. FZE, зареєстрованою в Об'єднаних Арабських Еміратах.

Наприклад, один з документів свідчить, що 2 листопада 2016 року американська компанія Eсо Green продала арабській компанії обладнання на суму понад 3 мільйони доларів. Ця сума включає вартість обладнання, а також витрати на транспортування та догляд за його налаштуванням.

Дзеркальна домовленість, але вже між арабською фірмою та українською «ФФУ Продакшн», датована наступним днем – 3 листопада. Але вартість такого ж обладнання, транспортування та догляду за налаштуванням зростає на двадцять відсотків. Різниця – більш ніж у 600 тисяч доларів.

Цей документ не єдиний, в якому можна зустріти схожу схему. Приміром, 11 жовтня 2016 року британська компанія Tufting Machinery Services продає обладнання офшорові S.D.T. FZE за понад 300 тисяч фунтів стерлінгів.

А за іншим контрактом наступного дня те ж обладнання S.D.T. FZE продає «ФФУ Продакшн» уже на 60 тисяч фунтів дорожче.

Різниця, якщо вірити цим документам, – більше ніж 700 тисяч доларів лише на цих двох закупівлях. Тобто двадцять відсотків від початкової вартості контрактів, встановленої іноземними постачальниками. Гроші осіли на рахунках арабської компанії.

Чи може ця схема мати інше пояснення, окрім спроби заробити?

«Ніщо не заважає цій компанії купувати напряму. Зареєструвати таку компанію на території України і сплачувати від прибутку, сплачувати доходи», – пояснює адвокат Дмитро Кострюков.

На справжність оприлюднених хакерами договорів вказує той факт, що директора заводу Андрія Бондаренка запитання про 20-відсоткову різницю у контрактах не дивує.

«Коли почався цей проект, був наш вибраний генеральний партнер Polutan у плані технологій і того покриття, яке ми хочемо виготовляти. Вони також зазначили, що вам потрібен певний набір обладнання. Але як, вони не займаються будівництвом заводів і виготовленням обладнання. Є така практика – об'єднати це все і ті ноу-хау під генерального підрядника, який зобов'язувався не тільки поставити обладнання, а й забезпечити певний інжиніринг. Через це й виникло питання S.D.T. FZE і ця додана вартість», – розповів він у коментарі «Схемам».

На уточнення журналіста, чи є 20 відсотків тією сумою, яку заробляє офшорна компанія S.D.T. FZE, Андрій Бондаренко ствердно киває.

Офшор з ОАЕ

Вибір генерального підрядника припав на специфічну фірму. Компанія S.D.T. FZE зареєстрована у вільній економічній зоні Рас-ель-Хайма в Об'єднаних Арабських Еміратах. Пошук фірми за відкритими джерелами не дав жодних результатів.

Інтернет-сайт S.D.T. FZE знайти не вдалося. В усіх документах адреса фірми – просто поштова скринька. Доказів існування якогось іншого, реального офісу S.D.T. FZE, знайти не вдалося.

Але, з одного боку, ця фірма має мільйонні контракти з компаніями зі Сполучених Штатів, Німеччини, Данії, Великої Британії, а з іншого – контракти перепродажу українському підприємству, що належить Федерації футболу України.

Компанія, яка через себе пропускає контракти на мільйони доларів, повинна мати справжній офіс, співробітників і сайт, якщо вона реальна, вважає юрист та експерт з корпоративного права Богдан Боровик:

«А в нас є компанія, яка має поштову скриньку та e-mail на «джимейлі». Тобто це є певні ознаки того, що ця компанія існує лише на паперах», – пояснює він.

Вільна економічна зона Рас-ель-Хайма в Об'єднаних Арабських Еміратах особлива тим, що дізнатися кінцевого бенефіціара зареєстрованих там фірм практично неможливо. Тут не ведуть відкритих реєстрів і не розкривають публічно інформацію. А ще компанії, які зареєстровані там, не платять податків.

Юристи пояснюють: участь офшорних компаній у таких контрактах купівлі-продажу – розповсюджена практика. Богдан Боровик вважає, що найімовірніше ця компанія в Арабських Еміратах є так званою «компанією-прокладкою», потрібною для того, щоб акумулювати певний відсоток прибутку.

«По-перше, ця компанія була створена незадовго до того, як почалися транзакції. По-друге, вона створена в ОАЕ, де дуже сприятливий податковий клімат, і де є така дуже важлива перевага, як анонімність власників компанії», – зазначає він.

Та чи можна до кінця бути певними у справжності контрактів з оприлюдненого хакерами листування?

Підтвердження цим даним «Схеми» знайшли, аналізуючи імпорتنі операції Федерації футболу України, а саме фірми «ФФУ Продакшн».

Журналісти програми перевірили, коли, за скільки і в кого у Федерації купували обладнання для виробництва штучної трави для футбольних міні-полів, і виявили, що поставки відбувалися саме за контрактами з S.D.T. FZE. Про це свідчать дані, отримані від митниці.

Наприклад, з вересня 2017-го до лютого 2018-го через арабський офшор йшли поставки від вже згаданої вище американської компанії Eсо Green. Митна вартість товарів, які закупила «ФФУ Продакшн» зі Сполучених Штатів за таким непрямим контрактом, – більше ніж 3,2 мільйона доларів.

За такою ж схемою влітку 2017-го «ФФУ Продакшн» отримала обладнання і в данської компанії Самрен. Митна вартість цієї поставки склала майже два мільйони доларів.

Нарешті, частина контрактів з компанією Polytan – німецьким партнером «ФФУ Продакшн», за технологією якого український завод виробляє штучну траву, – також йшли через арабський офшор: серпні-вересні 2017-го через S.D.T. FZE. «ФФУ Продакшн» закупив у Polytan'а сировини на більше ніж 600 тисяч доларів.

«Схеми» проаналізували також суми доступних у зламаний поштової скриньці контрактів і виявили, що українська сторона платила на 20% більше, ніж перед тим розраховувалася з іноземними постачальниками арабська фірма. Тобто непрямий контракт обійшовся дорожче.

Якщо підсумувати різницю, яку українська сторона переплатила за усіма проаналізованими «Схемами» поставками, то виходить більше від мільйона доларів, які, ймовірно, були виведені в офшор.

Адвокат Богдан Боровик каже: «Відкат» – це не юридичний термін, але питання таке: якщо переговори йшли напругу, що заважало купити це обладнання напругу на 20 відсотків дешевше? Чому не купили? Якщо економічної відповіді немає, то, відповідно, питання: хто профітує від того, що Федерація закупляє дорожче, ніж вона могла закупити, на 20 відсотків?»

Чому українська сторона погодилась на непрямі контракти, а відтак отримала фінансово не вигідні для себе умови?

«Схеми» звернулись до очільника ФФУ, а за сумісництвом народного депутата і голови бюджетного парламентського комітету Андрія Павелка.

Нині він перебуває під прицілом антикорупційних органів. Національне агентство з питань запобігання корупції після виходу розслідування журналістів програми «Наші гроші» анонсувало повну перевірку його декларацій за 2015–2017 роки. Щоправда, її результатів немає досі.

Голова НАЗК Олександр Мангул пояснює, що вона припинена у зв'язку з тим, що суд надав дозвіл до банківської таємниці.

«Ми отримаємо інформацію з банків, опрацюємо і будемо виходити на проект рішення», – пояснив він.

Можливу корупцію в ФФУ під час будівництва футбольних полів розслідує і Національне антикорупційне бюро України. За даними «Схем», Павелко фігурує у цих матеріалах.

Щодо публікації у швейцарському виданні, в якій керівництво Федерації звинуватили у можливих фінансових оборудках, Павелко відповів коротко: «Для цього є аудиторська компанія». І сказав, що вважає публікацію замовною.

Загалом під час інтерв'ю «Схемам» народний депутат демонстрував, що про щоденну операційну діяльність Федерації футболу України знає мало. Мовляв, його сфера – це стратегічне управління.

«Ми – засновники. Ми не є оперативними співробітниками... За підсумками звітності (*контролюємо діяльність – ред.*). Отримуємо звітність – і після цього говоримо: порушили права чи не порушили», – каже Павелко.

Про компанію S.D.T. FZE він знає, але, за його словами, небагато: «Я як голова Федерації визначаю стратегію. Щодо компаній, ми заснували компанію «ФФУ Продакшн», яка займається виробництвом».

На запитання журналіста, звідки у цій схемі взялася компанія, зареєстрована в Арабських Еміратах, Павелко відповів, що її «рекомендувала» компанія-виробник Polytan.

«Схеми» звернулися і до компанії Polytan, запитавши про те, навіщо була використана офшорна компанія у бізнесі з українською Федерацією футболу, та чи має вона стосунок до зареєстрованої у вільній економічній зоні в Об'єднаних Арабських Еміратах фірми S.D.T. FZE

На момент підготовки матеріалу до ефіру відповіді від Polytan'f так і не надійшло.

Натомість відповідь надіслав Роб Веннекер, який на момент будівництва заводу був директором з міжнародних продажів компанії Polytan і якому «Схеми» теж надсилали схожий інформаційний запит.

«S.D.T. FZE був генеральним підрядником у проекті «ФФУ Продакшн». Я консультував «ФФУ Продакшн» і залучених людей щодо безпосередньо виробництва, створення заводу, контролю якості і так далі. (...) Я отримав контроль, аби забезпечити продовження робіт», – повідомив він.

За словами німця, схоже, процедура має такий вигляд: Федерація футболу України хотіла побудувати завод із виробництва штучної трави і звернулася до німецького виробника та власника технології – компанії Polytan. За контакти із закордонними партнерами у той час відповідав директор з міжнародних продажів компанії Роб Веннекер, який за допомогою вже окремої, приватної фірми підбирав обладнання, консультував, ділився технологіями, і заробляв на цьому через офшорну компанію S.D.T. FZE.

Та чи не здається схема, запропонована німецькими партнерами, підозрілою? Адже нинішнє керівництво Федерації футболу неодноразово заявляло про боротьбу із офшорними схемами в українському футболі.

До речі, ім'я німця Роба Веннекера часто зустрічається у зламаною хакерами електронному листуванні.

У одному з нібито його листів, відправленому з його приватної, а не робочої електронної адреси, на ім'я генерального секретаря Федерації футболу Юрія Запісоцького, можна побачити інформацію щодо створення компанії S.D.T. FZE в Еміратах.

Сам Запісоцький підтверджує, що пропозиція від Роба Веннекера й справді надходила.

«Від пана Веннекера, скажімо, була така пропозиція, що, оскільки рекомендоване ними обладнання буде закуповуватися в різних постачальників, (...) для зручності процесу і для того, щоб, умовно кажучи, закупки централізувати, Polytan рекомендує зробити це шляхом залучення компанії S.D.T. FZE», – зазначив він у коментарі «Схемам».

Водночас Запісоцький каже, що про різницю у вартості обладнання «не в курсі». Він припускає, що німецькі партнери можуть заробляти на перепродажі обладнання.

«Я не володію такою глибиною цифр, але (...) менеджери проекту, які його вели, – названі мною особи, – очевидно, для них це теж якийсь прибутковий проект, де в них є своя маржинальність заробітку за комплексний супровід, за те, що вони це все збирають», – зауважив генеральний секретар ФФУ.

За словами Запісоцького, Федерація жодного впливу на S.D.T. FZE не має. Він також переконує, що викладена хакерами пошта була спеціально модифікована.

Такої ж позиції дотримується і президент ФФУ Андрій Павелко: «Те, що я побачив, – туди змішалось все, що завгодно. (...) Жодні структури не стосуються S.D.T. FZE. І не можуть стосуватися».

Арабський шейх

Але існує важлива деталь, яка змушує сумніватися принаймні у частині слів очільника Федерації футболу України. Оскільки компанія S.D.T. FZE – це офшор у вільній економічній зоні в Об'єднаних Арабських Еміратах, дослідити рух коштів на її рахунках надзвичайно важко.

Уже після запису інтерв'ю з Андрієм Павелком «Схеми» знову повернулись до документів арабського офшору. Усі договори від імені компанії підписані її директором – громадянином ОАЕ шейхом Мохамедом Каєдом Мохамедом Алькасемі.

Журналісти програми знайшли сторінку людини із таким іменем у мережі Facebook. Цей чоловік працює у вільній економічній зоні Рас-ель-Хайма – саме там, де зареєстрована компанія S.D.T. FZE.

У його профілі немає жодної згадки про неї або про бізнес-активність чоловіка. Утім, журналісти знайшли одну світліну від грудня 2016 року, яка заслуговує уваги.

На ній шейх Алькасемі, номінальний директор арабської компанії S.D.T. FZE, яка нібито належить виключно німцеві Робу Веннекеру, зображений поруч із... президентом Федерації футболу України Андрієм Павелком, який в інтерв'ю «Схемам» на камеру і назву компанії не особливо пам'ятав.

Чи не пов'язана така забудькуватість із можливим бажанням приховати зв'язок із офшором, через який, як переконує Павелко, з подачі німецьких партнерів, «ФФУ Продакшн» закуповувало обладнання на кілька мільйонів доларів?

На прохання «Схем» прокоментували цю світлину з шейхом президент ФФУ відповів: «Не було жодних перемовин. Наш представник Polytan'у сказав, що має питання від шейха: чи можливий розвиток можливостей між Еміратами й Україною проведення турнірів у Еміратах. Я кажу: ну, звісно, можливий!»

Журналісти також звернулись до Мохамеда Каєда із уточненням, якою була мета зустрічі із президентом Федерації і які питання на ній обговорювались. Відповіді поки не отримали.

У Федерації футболу України переконують: після того, як виник скандал, вони готові запропонувати німецьким партнерам відмовитися від використання арабського офшору та перейти на більш прозорі схеми. Водночас це вже не перша така обіцянка керівництва спортивної організації.

Отже, «Схемам» вдалося не лише підтвердити автентичність частини викладеної хакерами переписки керівництва ФФУ щодо залучення офшорної схеми у домовленості поставки обладнання для свого заводу.

Журналісти програми проаналізували частину цих контрактів і побачили, що усюди виникає різниця у 20 відсотків, що трансформується у сотні тисяч доларів, які переплачує українська сторона і які осідають на анонімних рахунках офшорних компаній із прихованими бенефіціарами.

Схоже, це також один із прикладів спортивної корупції, який дозволяє заробляти футбольним функціонерам на сірих схемах і уникати значної сплати податків як в Україні, так і деінде в світі.

Раніше схожі звинувачення в непрозорих схемах висувалися і проти ФІФА та УЄФА. Попередні керівники цих двох спортивних організацій – Йозеф Блаттер та Мішель Платіні – втратили посади.

«Схеми» також запитали, чи не планують в УЄФА провести своє розслідування щодо можливої корупції в Федерації футболу України. Тим більше, що голова ФФУ Андрій Павелко претендує на посаду у виконкомі УЄФА. Відповіді наразі не було.